

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

108. Princ. feminae virtus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

tos sacris fontibus tingunt. Præcessit hanc instaurationem femina
 Christianæ planè audax & insolens facinus, Ioanna vocabatur, &
 quæstus indigens aut indigentiam simulans, circumferebat pagatim
 merces aliquas venales sed nulla ipsi merx & quæstuosior, & expedi-
 tior procederet, quam Regni Dei insinuatio, quæ tam suavi cæcos illos
 mulcebat dæmonum cultores, ut in Dei filios mutaret. Ianuarium hu-
 ius anni huic commercio insumpsit quo vno ex pago ethnicos quadra-
 ginta Christo asseruit, & loci Præfectum Mandarinum. Duobus
 cum Bonziis diuinorum Magistris disputauit de animo, & beatitate
 quam extra Deum assequi nullam posset; explosit illorum stolidam in
 alia corpora transmirationem, & supra feminam, illos pressim ad e-
 totondit, & domuit ut acclamaretur à numeroso auditore theologo-
 rum duorum expugnatrix. Sed mirabilius ex multitudine ethnicorum
 sese expediuit, qui ad sancendum veri Dei quem prædicabat coluum,
 sanari ab ea infantem flagitabant periculose ægrotantem, coramque
 allatum ad experimentum de illa sumendum; nihil cunctata in cœlum
 attollit oculos, Dei opem implorat, cruce puerum signat, & sanatione
 repentina, ex morbo restituit. Expostulabant eiues apud Mandarinum,
 Antonium nomine, cuius domi degebat Ioanna, quòd tantus cum esset,
 nunquam quicquam ex iis ab eo audissent, quæ simplex femina, tam
 necessaria, & magnifica docebat. Quibus ille, vitam fateor hæcenus
 studendo contriui, sed partem, inquit, eorum centesimam non sum
 assecutus, quæ ista suoapte haudquaquam ingenio, sed cœlesti afflata
 spiritu loquitur. Certè quidem extra id temporis quo verba faciebat ad
 ethnicos, nihil se profitebatur scire, nec eius ab ore verba tria coha-
 renter duxisset; dicenti ad ethnicos, affluebant sententiæ, argumeta,
 compositio, & modus explicandi ut videretur non ipsa, sed alia loqui;
 ut autem dicendo, hæc decus fidei, causamque magnoperè adiuuit, sic
 illa pridem à nobis dicta Maria Princeps, agendo, ac fouendo. Erat
 huic filius Regis frater, sed longè carius quod se Christianis, Matrem
 posset præstare quicumque aulam, & vnde cumque adiiissent negotio-
 rum causa: templi vicem cunctis præbebat eius palatium, sacros illic
 agebant cœtus, & diuinattractabant, toto exilij nostri quinquennio,
 Rege velut inscio, suæ in eam obseruantia id dissimulante, cum nul-
 quam præterea fas esset Christianis palam conuenire. Manuèlem Fer-
 nandez cum Præfecto nauis Lusitano in aulam appulsum incredibili gau-
 freretur vberius, non est passa illum extra palatium degere vbi magnus
 eius lætitiæ accessit cumulus ex Mandarinis duobus ab eo baptizatis,
 multisque aliis, qui iam Christianorum nominum appellatione, ac vita
 baptismum præuerterant. Inde suos Fernandez reuiscens Christianos, &
 Sinoam, & proximè Tunchinum haud sine aliquo Christi lucro excu-
 rit; post in Prouincia Quagnia iterum morbo cotreptus est ex quo non
 pridem valuerat, fuitque Caciauum prætorio lembo repostandus, vbi
 matris

108
 Princ femi-
 nar. vitus.

maris violenta prostratus agitatione, tertio quàm applicuerat die interit, vir patientiæ multis & grauius aduersis exercitæ, qui labori annorum duodecim, si linguæ peritiam iungere potuisset illis regionibus vscitæ, quæstus ex iis tulisset haud paulò ditiores. Tentugalli natus in Lusitania, vixit annos ætatis quinquaginta, Societatis triginta quatuor.

Inter hæc Buzomius à P. Palmerio ex regno Cambogiæ, vbi eum putabat in condendo Christianismo frustra niti, Macaum reuocatur, illic, aiebat, talentum creditum occupaturus vtilius: verum quicquid benè aut secus cogitarit, diuini fuit consilij, vt hac via Cocincinæ restitueretur, ad Christianam rem fulciendam, quæ illic in ruinam vltimam pendebat. Et Cambogiæ quidem, aduenas complures, Christo lucrificæ: multos quoque illi reconciliauit Iapones apostatas, quos tormentorum inmanitas in desertionem præcipites egerat; ex indigeis vero vix octo & triginta baptismo lustrauit, quod Rege in nepotem, & nepote in Regem armato, intestino bello arderent vniuersi. Fuisse tamen illi vndequadraginta primitiæ segetum quas Societatis operarij postea mesuere, metantque nunc etiam in eo regno amplissimas. Illinc ergo profectus *Visitatoris* iussu Buzomius redibat Macaum, cum iter medium emensus obiter attigit Cocincinam anno in quem subimus 1635. reperitque ab nouo *Inspectore* seu *Visitatore*, Manuèle Diaz mandatum priori æquius, in Cocincina remanendi, cuius clades inspectæ propiùs acerbum illi dolorem inflixere. Caciæ, Faiæ, Tutori ædes sacræ, olim amplæ, ornata, sumptuosæ, tunc mapalibus similes, & caulis pastorum, regionis totius incendio duplici cinerata; & deprædatione nauigij à Batauis priuata subsidio, quod iis reparandis mittebatur: sed eum confixit acrius à Præfecto Prouinciæ edictum, quo iuebatur aliò gentium mare iterare; Christiani, pœna capitis cœtibus; Patres sacris muneribus abstinere; milites, templorum miserabiles reliquias, cum repositis vtriusque altaribus, imaginibus, crucibus perdere. Sceleratissimum iuuenem, & sine quo clausit dignissimum in hæc sacrilegia non egit, odium fidei; sed declinandæ infamiæ conatus qua apud populum ingenti laborabat ob inductam in eum improvida gubernatione diram famem; hanc ipse volebat iratis Diis attribui, ob restitutum cœli Domino religionis suæ cultum. Cessaturam vero templorum profanatione, & repetito sacrorum Patrûmque exilio. Veram impietas execrabiliter meditata suum frustrata est auctorem; Caciæ quidem satellites in ædem sacræ improbos misit, quorum duo reliquis impudentiùs audaces sacræ imaginem stricto acinace quadatim secuere, quasi pœnam de offensis Diis à Christianorum Deo exigentes. Buzomius vero haud facile strepitu terreti solitus, aduersus mandatum, purgandi quamprimum Prouinciæ, edictum protulit, quo Rex nobis liberum fecerat vbiicumque vellens sedem statuere, Regem appellauit, & illo causam apud eum vicit: sed ambitiosum iuuenem

uenem

109
Cocincina
in partes
scissa post
mortem Re-
gis.

uenem mordaciores vrebant curæ. Cocincinæ regnum natu maximo liberorū ex primaria vxore à Patre destinatum, meditabatur inuadere; & sublato fratre, Patrem adigere ad cedendum sceptro quod esset alioqui sibi bello asserturus. Ac germani quidem proditoriam necem orditus fuerat priusquam Cacinam Prouinciam regeret, aulicis octo sacramento adstrictis ad eum occidendum cum ipse se primum in sua Prouincia Regem nominasset. Atma interea, terra marique comparabat, ob hæc à Patre in aulam accitus, verbis illum, & naniis ad mensẽ Nouembrem circumduxit, quo senex infelix moriturus, designatum sibi successorem, Coeincinæ Regem iussit acclamari, & iurata fide regni ordines illi obligauit; coniuratos octo quod pepigerant confecturos, tanti arcani rima quædam, fecit nouo Regi suspectos, ipsūque in acrem, & tutam sui custodiam arrectum, inuitabat nihilominus beneuolẽ in aulam, rebellem ad cohonestandas communis parentis exequias: at is non temerè de suo fratris animum æstimans non modo aulam cauit, sed apertè cœpit ad sustinendum fratris exercitum, accingi; Turoni portum qua patebat ingressus validè muniit; fauces amnis præclust vallo ex templi nostri quam fecerat sceleratissima ruina compacto; parem denique se fore triremibus statts quadraginta duabus credidit, & terrestribus copiis, elephantorum numero formidandis, quod explicatis utrimque ordinibus fideret aduersarios ad se transituros. Fefellit sua spes perduellem, quin & illum sui eadem expectatione ab eo lusi, ante conflictum deserunt; ipse tribus vix triremibus in portus ostia confugit, sed accessione maris, vltiori fuga interclusus pedes in oram se coniecit cum vxore, & paruis liberis, duobusque germanis ex eadem matre, & errabant palantes, qua sua quemque consternatio, & hostis insequens ad quærendas latebras vrgebat. Instare igitur milirem sentiens conclamantem perduellis mortem; pugione sibi guttur sed leniter perstringit, capitur, exarmatur, probris, & cõtumeliis onustus in aulam potatur, clauditurque horribili carcere, vnde mox præsentì quod ante pugnam sibi prouiderat venæno se expedit, vxor filij & fratres probris mortibus necantur; par centum proceres inuoluit laniena; obiciuntur consiliarij armorum suasores elephantis qui proboscide implexos docentur in altum proicere, dente cadentes configere, humique afflictos pede conterere: secti alij quatuor in partes, minus fontes capite truncati; ex quibus Paulus Mandarinus, quem nuper vidimus ab Rege ob professionem Christianam dedecoratum, gradu motum centum plagis affectum. Felix si quod pronum tunc fuit sub earum pondere expirasset. Nunc infortunatus potius quàm reus, non potuit non mori; quam illi mortem rebellis intentarat, nisi Regem Tunchini legatus suo nomine adiret, hanc ei victor denique intulit; eius interitu gaudere ethnicis non diu licuit; luxere statim post facinorosissimi Christianorum hostis Ami Mandarinì, eiusque filij, nihilo Patre melioris iustum supplicium, qui deprehensi inter coniuratos viui dissecti sunt.